

Халықаралық діни бостандық жөніндегі АҚШ комиссиясының 2009 жылдық есебінің шолуы

1998 жылғы халықаралық діни бостандық акті бойынша құрылған (IRFA), Халықаралық діни бостандық жөніндегі АҚШ комиссиясы (USCIRF немесе комиссия) Адам құқықтарының жаппага бірдей декларациясында және басқа халықаралық шараларда анықталған шет елдегі дін немесе сенім бостандығы құқығының бұзылу фактілерін қадағалайтын және Президентке, мемлекеттік хатшы және конгреске тәуелсіз саяси кеңестер беретін тәуелсіз, екі партиялы АҚШ үкіметтік комиссия болып табылады.

АҚШ мемлекеттік департаментінен бөлек, Комиссия 10 мүшеден тұрады. Комиссияның үш мүшесі Президент тарапынан, ал алтауы конгресстің жетекшілері тарапынан тағайындалады. Халықаралық діни бостандық бойынша арнайы өкіл, мемлекеттік департаменттегі IRFA тарапынан құрылған лауазымдық орын, Комиссияның даудыс бермейтін қызметтік мүшесі қызметін атқарады.

Комиссия мүшелері шетел істері, адам құқықтары, діни бостандық және халықаралық заң салаларындағы қомақты білімі мен тәжірибесін бірге әкеледі. Комиссияның жұмыс жасаған он жылдық мерзімі ішінде, Комиссия мүшелері ретінде католик епископтары, мұсылман имамдар, иудаисттік адам құқықтарын қорғау жөніндегі белсенділер және раввин, протестанттық дін басылары, және заң, шетелдік әдіс және шығу тегі әртүрлі, оның ішінде ортодокс христиан, мормон, хинду, буддист және бахай бар, басқа мамандар тағайындалды. Олардың жетекшілігімен Комиссия мәселелердің, елдердің және сенімдердің кең ауқымын қамтитын діни бостандық бұзу фактілері бойынша алаңдаушылықтарын білдіріп отырды. Мысалы, Комиссия буддисттердің атынан Бирмада, индуистардың атынан Бангладеште, шейттік мұсылмандар атынан Сауд Арабиясында, еврейлер атынан Венесуэла, ахмадилер атынан Пакистанда, ұйғыр мұсылмандары атынан Қытайда, христиандар атынан Суданда және баха атынан Иранда қызмет атқарды.

Жылдық есеп алаңдаушылық тудыратын елдердегі дін немесе сенім бостандығының жағдайларын Комиссияға ұсынады және әдістемелік кеңестерін дін немесе сенім бостандығын қолдау АҚШ шетел саясатының бұрынғыдан бетер ажырамас бөлігі болуын қамтамасыз ету үшін ұсынады. Жылдық есеп IRFA бойынша діни бостандықтың аса үлкен заң бұзушылықтары негізінде мемлекеттік хатшының “Ерекше алаңдаушылық тудыратын елдер” (ЕАЕ) деп белгілеуіне Комиссия тарапынан кеңес берілген елдерге; діни бостандықты бұзғандығы үшін Комиссияның бақылау тізіміне енген CPC шамасына сай емес, бірақ назар аударуды қажет ететін елдерге; және Комиссияның жігі бақылауындағы басқа елдерге қатысты тарауларды қамтиды. Толық есепті www.uscirtf.gov мекенжайынан алуға болады.

2009 жылдық есеп 2008 жылдың мамыр айы мен 2009 жылдың көкек айы арасындағы аралықты қамтиды.

Ерекше аландаушылық тудыратын елдер мен бақылау тізімі

IRFA Президент тарапынан тапсырма берілген мемлекеттік хатшыны “Ерекше аландаушылық тудыратын елдерді” немесе ЕАЕ, бұлар діни бостандықтың “аса өрескел” заң бұзушылықтарына қатысқан немесе соларға көз жұмыс отырған үкіметтері бар елдерді айқындау жұмысы бойынша бағыт беріп отырады. IRFA “аса өрескел” заң бұзушылықтарды “жүйелі, үздіксіз және соракы әрекеттер,” оның ішінде азапқа салу әрекеті, еш айыпсыз ұзақ мерзімді қамауга алу, адамдардың жоғалып кету немесе “өмір сұру, бостандық немесе қауіпсіздік құқықтарының өзге түрде өрескел бұзылу(лар)ы” деп сипаттайтыды. Белгілі бір ел ЕАЕ ретінде белгіленгеннен кейін, президент заң бойынша IRFA ішінде көрсетілген шараларды қолдану арқылы заң бұзушылықтарға қарсы әрекет жасауы тиіс.

2009 жылдың қантар айында, мемлекеттік департамент 2006 жылдың қараша айында ЕАЕ ретінде белгілеген сол сегіз елді ретінде қайта белгіледі: Бирма, Корей халық демократиялық республикасы (Солтүстік Корей), Эритрея, Иран, Қытай халық республикасы, Сауд Арабиясы, Судан және Өзбекстан. Мемлекеттік департамент Өзбекстанға қарсы қандай да бір әрекет етуге қатысты 180-күндік бас тарту құжатын қабылдады, және мерзімі жоқ бас тарту құжаты Сауд Арабиясы үшін де қабылданды, екі жағдайда да “[Халықаралық діни бостандық] актінің мақсаттарын ілгерілету үшін.” Осы бас тарту құжаттарының нәтижесінде, Құрама Штаттар екі елдің қай-қайсысындағы діни бостандықтың ерекше өрескел заң бұзушылықтарға қатысты қандай да бір әдістемелік жауап жасамайтын болады.

Осы есептік мерзім ішінде, Комиссия мемлекеттік хатшыға келесі 13 елді ЕАЕ ретінде белгілеуге кеңес береді: Бирма, Корей халық демократиялық республикасы (Солтүстік Корей), Эритрея, Иран, Ирак,¹ Нигерия,² Пакистан, Қытай халық республикасы, Сауд Арабиясы, Судан, Туркменстан, Өзбекстан және Вьетнам.

Комиссия, сонымен қатар, бақылау тізіміне енгізуге болатын елдерді CPC шамасына сай келмейтін елдердің үкіметтерінің діни бостандықтың айтарлықтай бұзушылық фактілеріне қатысы бар немесе көз жұмыс отыруды жіті бақылауга алу қажеттілігі негізінде атайды. Бұл елдер, сондай-ақ, жіті назарда болады және, кей жағдайларда, мемлекеттік департаменттің межелі дипломатиялық әрекет жасауына және көпжақты ұйымдардың. Осы есептік мерзім ішінде Комиссияның бақылау тізіміне Ауғанстан, Беларусь, Куба, Египет, Индонезия, Лаос, Ресей, Сомалия, Тәжікстан, Түркия және Венесуэла енген.

Комиссияның Қазақстан бойынша аландаулы тұстары

Қазақстанның діни бостандық пен соған байланысты адам құқықтарының жазбалары халықаралық назарға алынды, себебі 2010 жылды ол 56-ұлттық Еуропадағы

¹ Комиссияның Иракқа қатысты есебі бойынша жұмыс істеген кезде, Комиссия мүшелері Cromartie, Eid, Land және Leo Иракты CPC қосу керек деген кеңес бермеді, ол Комиссияның бақылау тізімінде қалуы тиіс деп үйғарды.

² Комиссия мүшесі Cromartie Нигерияны CPC қосу керек деген кеңес бермеді, ол Комиссияның бақылау тізімінде қалуы тиіс деп үйғарды.

қауіпсіздік пен ынтымақтастық ұйымын (ЕҚЫҰ) басқаратын болады. Қазақ үкіметі өзінің салыстырмалы түрде жақсы адам құқықтары жазбалары және 90-нан астам этникалық кіші ұлттарға бағытталған төзімді саясатымен белгілі. Алайда, соңғы жылдары елдің азаматтық қоғам секторы, әсіресе тәуелсіз журналисттер мен саяси оппозиция мүшелеріне үлкен қысым көрсетілді. Бұған қоса, үкіметтің елдегі дін туралы заңды өзгертуге байланысты соңғы әрекеттері Қазақстанның аса өзгеше діни қауымдастырының бұрынғыдан бетер ресми бақылауға алыну қаупін туғызуда.

2008 жылдың аяқ жағында, Қазақстан парламенті елдің дін туралы заңын шектейтін өзгертулер енгізуді қолдады. Өзгертулер бұрынғыдан бетер шектеуші тіркеу үдірістерін енгізді және барлық діни топтардың қайта тіркелуін талап етті; прозелитизм және діни әдебиеттің шығарылуына тыйым салынды; топтардың сыйыну орындарының жалпы қауымға ашық болуына тыйым салды; және заңын бұзылуы үшін көлемді айыппұлдар мен өтемақылар болуын қарастырды. Қазақстанның адам құқығын қорғау жөніндегі белсінділердің айтуы бойынша, бұл өзгертулер Қазақстан президентінің әкімшілігінен шыққан. Қазақстанның адам құқығын қорғаушылар және мұсылман, ресейлік ортодокс, католик, лютеран, харе кришна және баптисттік ұйымдардың әкілдері осы өзгертулерге аландаушылық білдірді.

Халықаралық мамандар да аландаушылық білдірді. ЕҚЫҰ дін немесе сенім бостандығы мамандарының тобы (топ) өзгертулердің екі нұсқасына сараптау жүргізді және келесі жайттарды тапты адам құқықтары стандарттарына сәйкестік жөніндегі көптеген маңызды мәселелер, оның ішінде ЕҚЫҰ үәделері. Топтан сараптау жасаудың сұратқан Қазақ үкіметі оның нәтижелерін жариялаудан бас тартты, оның ЕҚЫҰ сұрауды бойынша жасалғанын алға тартты; ЕҚЫҰ ресми әкілдері, алайда, бұл мәлімдемені көпшілік алдында жоққа шығарды. Дін немесе сенім бостандығы жөніндегі Біріккен Ұлттар Ұйымының арнайы репортері де өзгертулердің дін немесе сенім бостандығына орынсыз шектеулер орнатады деп қорытындылады. Ол келесігে аландаушылық білдіруде: тіркелмеген діни әрекеттерге тыйым жасау; миссионерлік әрекетке тыйым салу; діни материалдардың таратылуын бақылау жолдарын; тіркеу өтініштерінің теологиялық сараптамасы; жекеменшік діни білім беруге тыйым салуды; бұлынғыр шарттар мүмкін болатын —кәте түсінік пен дискриминация құқық қорғау агенттіктері; және ұсынылған заң туралы "халық арасындағы және ашық пікірталастың" болмауы.

2009 жылдың 12 ақпан күні, Қазақстанның конституциялық кеңесі өзгерістерді конституцияға сәйкес емес деп жариялады. Конституциялық кеңестің төрағасы ұсыныстардың Қазақстанға бұрын-соңды белгісіз діндерді тіркеуге әртүрлі шарттар қолдану арқылы заң алдындағы конституциялық тенденциялардың бұзатындығын және заңды резиденттерге азаматтары сияқты құқықтарды бермейтіндігін айтты. Дегенмен, кейбір Қазақстанның билік әкілдері мәлімет бойынша қабылданбаған өзгертулерді әлі де жарамды деп санайтын көрінеді, ал Қазақстанның адам құқықтарын қорғау жөніндегі белсенділер үкіметтің өзгертулерді Қазақстанның 2010 жылғы ЕҚЫҰ төрағалығынан кейін қабылдайтынын айтуда.

Конституция Қазақстанның зиярлы мемлекет деп белгілейді және діни бостандықты қамтамасыз етеді. Мемлекеттің дін туралы заңына 2005 жылы енгізілген өзгертулер бойынша, діни ұйымдар ұлттық және аймақтық Әділет Министрлік

кеңселерінің екеуінде де тіркелуі қажет. Тіркеуге алынбаған діни әрекет әкімшілік құқық бұзушылық болып табылады, ал билік өкілдері тіркеуге алынбаған топтардың жұмысын тоқтата немесе көшбасшыларына айыппұл сала алады. Тіркелу үшін, діни ұйымның кем дегенде 10 мүшесі болуы тиіс және Әділет Министрлігіне өтініш жолдауы қажет; қажетті мүшелігі жоқ болса немесе оның жарғысы заңға қайшы болса, ұйымды тіркеуге алушан баз тартылады. Тіркеу үдірісі кезінде әдебиет қайта түзелмеген болса, ол заңсыз болып есептеледі. Шетел тұрғындары діни ұйымдарды тіркей алады, бірақ 10 құрылтайшысының басым бөлгін Қазақстан азаматтары құрауы тиіс.

Ағымдағы дін туралы заң бойынша, жарғысы діни білім беруді қамтитын діни ұйымның Білім министрлігі тараپынан тіркеуден баз тартуға тап болуы мүмкін. Қоғамдық мектептерде діни уағыздау жасау рұқсат етілмейді, бірақ ата-аналар балаларды тіркелген діни ұйымдар ұсынатын қосымша діни сабактарға жазуы мүмкін. Заң да, құқықтық-нормативтік ережелер де шетелдік миссионерлік әрекетке шектеу коймайды, дегенмен шетел миссионерлері жыл сайын Әділет министрлігінде тіркеуден өтуі және діни байланысы, географиялық аумақ және жұмыс істеу ұзактығы және барлық діни әдебиетке қатысты деректерді беруі тиіс. Дін туралы заңдар Конституциядағы діни бостандыққа қатысты заңды қорғаныс механизмдерін шектейді» деп 2008 жылы мемлекеттік департамент жария етті.

Бас муфти басқаратын Қазақстан мұсылмандарының ұлттық басқармасы (ҚМДБ) елдегі Ислам дінін ұстану жолына маңызды ықпалы, оның ішінде имамдарды таңдау және мешіттер құрылышын реттеу бар. 2002 жылы, алайда, Қазақстанның конституциялық кенесі ҚМДБ кез-келген мұсылмандық топтың тіркеуін бекітуі қажет деп ұсынылған заң талабына қарсы шешім шығарды. Дегенмен, мәлімет бойынша ҚМДБ аракідік бейтарап имамдар мен қауымдардың өз қатарына қосылуға қысым жасайды, бірақ, мемлекеттік департаменттің айтуы бойынша, қазақ үкіметі ҚМДБ байланысы жоқ кейбір мешіттер мен мұсылман қауымдастықтарын тіркеуді жалғастырып келеді.

2005 жылдың ақпан айынан бастап күшіне енген экстремизмге қарсы заң үкіметке діни немесе басқа топтарды экстремисттік ұйымдар деп айқындауга және белгілеуге кең мүмкіндік берді, белгілі бір топтың жұмысын тоқтатуға және рұқсат етілмеген ұйым мүшелігі үшін қылмыстық айып тағады. Үкімет өкілдері саяси және діни экстремизмге байланысты алаңдаулы екендіктерін білдірді, әсіресе көптеген өзбектер тұратын онтүстік Қазақстанда. Қазақ үкіметі кейбір мұсылман топтарының мүшелері деп болжалданған жеке тұлғаларды тұтқынға алды, оның ішінде экстремисттік саяси шараларды қолдайтын кейбір топтар бар. Мысалы, 2007 жылы әртүрлі мұсылман топтарында мүшелікке қатысты құпия Қарағанды, Степногорск және Шымкент қалаларында 65 жеке тұлға ұзак мерзімге тұтқынға алынды. Адам құқықтарын қорғау топтары үкімет осы заңды экстремист емес мұсылмандарды тәуелсіз көзқарастары үшін де пайдаланғанына алаңдаушылық білдірді. Қазақстанның азаматтық қоғамның белсенділери осы істердің көбінде орынды үдірістің орындалмайтындығын және полиция, тергеу және сот органдары өкілдерінің істері немесе осы істер туралы ақпаратқа қоғамның қатынасуына жол бермегеніне айтуда. Шынында да, Қазақстанның адам құқықтарын қорғау жөніндегі кейбір жетекші белсенділердің айтуы бойынша Қазақстанда дінге қатысты айып тағылған мұсылман дінін ұстанатын 300-ге тарта жеке тұлға тұтқында болуы мүмкін. Ақпараттың жоқтығына байланысты, алайда, бұл тұжырымдардың шынайылығын тексеру мүмкін болмады.

Үкіметтің 2007-2009 жылдарға арналған діни бостандықты қамтамасыз ету және үкімет пен діндер арасындағы қарым-қатынасты жақсарту бағдарламасы діни жағдайдың тұрақтылығын көбейтетін және шетелдік діни жұмыскерлерінің әрекеттері мен діни материалдардың тарапуын бақылауды қүшайтетін жаңа заңдар қабылдауға шақырды. 2007 жылдың көкек айында шыққан екі ресми құжат аса аландаушылық туғызуда: президенттік бүйрігімен бекітілген патриоттық білім беру туралы мемлекеттік бағдарлама және Әділет министрлігінің діни секталардың ықпалына түспеу жолдары атты буклет, соңғысында басқа діни сенімдерге өту елін және сенімін сату болып табылады деген мәлімдеме бар.

"Секталар" немесе "дәстүрлі емес" деп ресми танылған белгілі бір аз ұлттардың діни топтарын, оның ішінде Иегова қуәгерлері мен Харе Кришна бар, Қазақстанның билік өкілдерінің мәлімдемелері жағымсыз қоғамдық орта туғызыды. 2008 жылдың бас жағында, президент Нұрсұлтан Назарбаев шетелдік дін жұмыскерлерін ашық түрде сынға алды, оның айтуы бойынша, оларға дербес жұмыс жасауға рұқсат етілмеуі тиіс, себебі "біз олардың мақсаттары мен пиғылдарын білмейміз." Ол, сонымен қатар, "діннің мемлекеттен бөлек екенін, бірақ бұл Қазақстанның әртүрлі діни ағымдардың қоқыс алаңы болмауы тиістігін айтты." Президент бұл сөздерін қайтарып алған жоқ, ал осы сөзден кейін, тіркелмеген және аз ұлттардың діни қауымдастықтарына бағытталған үкіметтік шектеулердің көбейгені байқалды.

2008 жылдың көкек айындағы баспасөз конференциясында, ресми Қазақстан өкілі 1,870 діни ұйымдардың 40,000 жақтаушысы, оның ішіне сайентологтар мен жаңа өмір шіркеуі бар, ұлттық қауіпсіздікке қатер төндіреді деп жариялады. 2008 жылдың ақпан айында, ұлттық "Экспресс-К" газеті "секталар" деп атаған қауіптерді сипаттаған және шетелдік барлау қызметінің агенттері "миссионерлер" ретінде бүркеншек жұмыс жасауы мүмкіндігін айтқан Қазақстанның құпия қызмет қызметкерімен сұхбат жүргізді және жаңа христиандық және буддисттік ұйымдарды ислам экстремисттерімен теңестірді. 2008 жылдың бас шенінде, бірнеше бұқаралық ақпарат құралдары евангелиялық протестанттық христиандар, Иегова қуәгерлері, сайентологтар және Харе Кришналар сияқты "дәстүрлі емес" діни топтарды қауіпті "секталар" ретінде суреттейтін әңгіме желілерін басып шығарды немесе таратты.

Дегенмен, іс жүзінде, көптеген аз ұлттардың діни қауымдастықтары үкіметте тіркеуден аса қындықсыз өтті, дегенмен билік өкілдері тараپынан дәстүрлі емес деп қаралған кейбір протестанттық топтар мен басқа топтар ұзақ кешіктірулерге тап болады. Анти-семитизмге байланысты ешбір ресми оқиғалар тіркелмеді. Жергілікті билік өкілдері кейбір "дәстүрлі емес" топтардың дінді ұстануын шектеуге тырысуы мүмкін екендігіне қарамастан, жоғары денгейлі билік өкілдері немесе соттар, соңғы кезге дейін, әдетте мұндай әрекеттерді жокқа шыгарып отырды.

Қауымдарының қай-қайсысын да мемлекетке тіркеуден әдейі бас тартатын тіркелмеген діни қауымдастықтардың мүшелері, оның ішінде баптисттер шіркеулерінің кеңесі ресми теперіш алуын әлі де жалғастыруда. Айтуға тұрарлық бір жағдайда, билік өкілдері тіркелмеген діни әрекеті үшін Ақмола аумағының баптисттік қауымдастық шіркеулері кеңесінің пасторына айыппұл салды, ал 2009 жылдың ақпан айында, сот шешімі оның шіркеуіне мүлде тыйым салды бұл Қазақстанда мұндай тыйымның ең бірінші рет қолданылуы болып табылады. Баптисттік шіркеулер кеңесінің шектеулері де бақылау, қызметтері мен церемониялардың құпия жазбалары, тексерістер негізінде қысқа

мерзімге бас бостандығынан айыру және сот шешімімен тіркелмеген діни әрекетке барғаны үшін салынатын, көбінесе төлеуден бас тартып жүрген айыппұлдар. 2009 жылдың ақпан айында, Алматы аумағынан шықкан пастор Юрий Руденко тіркелмеген сыйынуға қатысты айыппұл төлеуден бас тартқаны үшін үш күнге түрмеге қамалды және музикалық аспаптары тәркіленді. Билік өкілдері Ақмола аумағындағы баптисттік шіркеулерді тексерді және олардың мүшелеріне сұрау астына алды.

Басқа тіркелмеген протестанттық қауымдастықтар ресми теперішке аса зор деңгейде душар болуда. 2008 жылдың қараша айында, Ақтөбе қалалық экстремизмге, сепаратизмге және терроризмге қарсы департаментінің қызметкерлері жаңа өмір шіркеуі мүшелері үйымдастырған ресторанның кешкі асты тексерді, деп хабарлайды Forum 18. Бірнеше ай бұрын, жаңа өмір шіркеуінен өзінің шіркеуін салуға рұқсат берілмеді және шіркеу салуға болатын жерді сатып алуға ресми рұқсат алуға тырысып көрді. 2008 жылдың қазан айында, полиция Қазақстанның Қызылорда аумағындағы тіркелмеген кішігірім протестанттық шіркеудің жексенблік қызметін тексерді.

Харе Кришна ағымы ұлттық және жергілікті деңгейлерде тіркелгенімен, оның жетекшілері 2006 жылдың көкек айында басталған теперіш жасауын жалғастырып келеді, олар Алматы сыртындағы қауымдастық қожалығының 1999 жылы Харе Кришнаға жерін сатқан фермердің меншік құқығын болмаған деген себеппен мемлекет тарарапына қайтарылуы тиіс дейтін сот шешіміне қарсы шағымданды. Үкімет қауымдастықка ферманы 2009 жылдың 1-ші наурызына таман босату бұйрығын берді, ал өтеуі ретінде суару жүйесі немесе ауыз суы жок қоқыс орнын алуды немесе жаңа соттық процесстерді өткеруді сұрады. Бұған қоса, 2009 жылдың 27-ші қаңтарында, Харе Кришна жетекшісінің, Говинда Суами, американцы азамат, Қазақстанға кіруіне рұқсат берілмеді, себебі ол кіргізге тыйым салынған тізімде болған делінеді. Алайда, бір ай өткен соң, Қазақстанның ресми өкілдері Говинда Суамиге елге қайта кіруге рұқсат берді деп хабарлайды RFE/RL қазақ ақпараттық қызметі.

Ұлттық Иегова күәгерлері діни орталығы жергілікті билік өкілдерінің олардың қауымдастықтарына теперіш көрсеткенін айтты. Мәлімет бойынша, жергілікті діни істер өкілі Иегова күәгерлеріне Атырауға бармау керектігін айтты, себебі онда мұсылмандар тұрады. Сонымен қатар, жеті жыл бойына, Атыраудағы Әділет министрлігінің жергілікті Иегова күәгері қауымдастығының бірнеше тіркеу өтініштерін азғантай техникалық қателіктер негізінде қабылдамағаны белгілі болды. Алайда, 2009 жылдың қаңтар айында, оңтүстіккегі Кентау қаласындағы сот Иегова күәгерлеріне қарсы істі жапты және кейінрек жергілікті үкімет басшысы 2008 жылғы ғимаратты діни мақсатта пайдалану ережелерін бұзды деген шешімді жоққа шығарды. Дегенмен, Иегова күәгерлері акпан айының ортасында үйді пайдалануға қатысты ресми рұқсатты әлі күтіп отырғандықтарын айтты.

2008 жылдың шілде айындағы жағдайға қарай, Қазақстанның әділет министрлігі Қазақстанда әртүрлі секталардың 362 шетелдің діни жұмыскері болғаны туралы хабарлады. Кейбір топтар шетелдік діни жұмыскерлерді тіркеудің қындығын айтты, ал басқалары бұрынғы жылдарға қарағанда визаларды алудың, арнайы визалардың берілмеуі немесе қысқа мерзімді визаларды алудың қынданап кеткенін хабарлады. 2008 жылы, Қазақстанның Әділет министрлігі Құрама Штаттар, Грузия, Оңтүстік Корея және Жапониядан келген көптеген шетел азаматтары соттар олар қажетті тіркеуі жоқ

миссионерлер ретінде жұмыс жасау арқылы ережелерді бұзды деген шешім қабылдағаннан кейін құқық қорғау орындары тарапынан елден шығарылды деп айтқан деген мәлімет бар.

2009 жылдың қаңтар айында, Алматыдағы сот Ресей азаматы болып табылатын Елизавета Дреничеваны жеке семинарларда Біріккен Шіркеу дәрістерін оқытқаны үшін екі жылға жалпы тәртіпті еңбекпен түзету колониясында бас бостандығынан айырды. Дреничевага арандатушы әлеуметтік, үлттық, расалық немесе діни өшпенділікті шектейтін қылымстық заң талабы бойынша айып тағылды. 2009 жылдың наурыз айында, Дреничеваның түрмедегі уақыты шамамен \$211 болып табылатын ең төменгі айлық мөлшерден 25 есе көп айыппұл өтеумен ауысытырылды. Оның түрмеде екі айлық мерзімді өтеуіне байланысты, ол айыппұл төлеуден босатылады, бірақ оның құқықбұзуышылық туралы жазбасы қала береді. Оның ісі адам құқықтарын қорғау жөніндегі топтар тарапынан ресми төзім жасалған әрекеттерге қатаң шектеу қойылатындығын көрсеткен ресми ескерту ретінде қабылданды.

Дегенмен, халықаралық деңгейде Қазақ үкіметі ресми діни төзімділік дәлелі деп қаралған шараларды көрсету үшін ұйымдастыруды. Қазақ президенті Нұрсұлтан Назарбаев әлемнің түкпір-түкпірінен келген діни қауымдастықтардың жүздеген көшбасшылары қатысқан екі конференция ұйымдастыруды; осындай конференцияның үшіншісі 2009 жылдың шілде айында өтеді деп жоспарлануда. 2009 жылдың ақпан айында, Қазақстанның бірнеше ресми ұйымдары және ЕҚЫҰ Астана орталығы тіркелген діни ұйымдар мен азаматтық қоғам топтарының бірнеше өкілдеріне және дипломатиялық қауымдастығына Қазақстанның этникаралық және сектаралық келісімінің ерекше тәжірибесіне арналған кездесу ұйымдастыруды.

Осындай ресми қолдауға қарамастан, Комиссия Қазақстанның жақын арада ЕҚЫҰ басшылық етуін қарастыра отырып, Қазақ үкіметі адам құқықтарын қорғау, оның ішінде дін немесе сенім бостандығы бар, жөніндегі өзінің нақты саясатын қоғам алдында айқындал алуы және зандарының ЕҚЫҰ және басқа халықаралық міндеттемелерге сәйкес келуі керек деп ойлайды. Осындай ресми нақтылаулар президент Назарбаевтың әртүрлі діни топтар туралы қарсылықта толы мәлімдемелері және Қазақ үкіметінің осыған ұксас жарияланымдары негізінде аса қажет. Бұған қоса, конституциялық кеңес дін туралы заның шектеуші жобасын конституцияға сай емес деп танығанмен, Қазақстандық құқық қорғау органдары қолда бар мәлімет бойынша әртүрлі діни топтарға қарсы конституцияға сай келмейтін репрессиялық әрекеттер жүргізді. Ақыр сонында, комиссия Қазақ үкіметін сәйкес үкімет қызметкерлерін және Қазақстанның заң саласы және басқа сала мамандарын ресми алмасу бағдарламаларына жіберуге және оларға халықаралық конференцияларға, әсіреле ЕҚЫҰ тарапынан ұйымдастырылатын конференцияларға қатысуға рұқсат беруге шақырады.